

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Główne czynniki wpływające na wspólną politykę rolną po 2020 r.”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2017/C 075/04)

Sprawozdawca: **Simo TIAINEN**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	21.1.2016
Podstawa prawna	Art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	24.11.2016
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.12.2016
Sesja plenarna nr	521
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	188/2/8

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Wspólna polityka rolna (WPR) od półwiecza pomaga tworzyć Unię Europejską. W chwili obecnej powrót do spraw podstawowych powinien stwarzać okazję do opracowania nowej długofalowej wizji WPR, która zapewni jasne i konkretne wytyczne nie tylko rolnikom, ale też milionom obywateli. Jak Komitet konsekwentnie stwierdzał, przyszła WPR powinna bronić europejskiego modelu rolnictwa, który opiera się na zasadach suwerenności żywnościowej, zrównoważonego rozwoju oraz dostosowywania się do rzeczywistych potrzeb europejskich obywateli – rolników, pracowników rolnictwa i konsumentów.

1.2. EKES przyjmuje z zadowoleniem wstępne dyskusje i przemyślenia dotyczące przyszłości WPR po 2020 r. Choć cele WPR, w 1957 r. określone w Traktacie i od tamtej pory nie zmieniane, a także nowe wyzwania, którym WPR musi stawić czoła, nigdy nie były równie aktualne jak dzisiaj, ogromne znaczenie ma dokonanie dogłębnej analizy obecnej WPR i skutków poprzednich reform. Celem niniejszej opinii jest przedstawienie sugestii i wzięcie udziału w refleksji nad przyszłością WPR.

1.3. Przede wszystkim, ze względu na złożoność WPR i trudności z wdrożeniem ostatniej reformy, rolnicy potrzebują stabilności politycznej i długofalowej wizji polityki rolnej. Zwłaszcza w ramach tworzonych przez traktat z Lizbony bez wątplenia potrzebne będzie wiele lat na refleksję, omówienie celów i wyzwań oraz znalezienie rozwiązań. Dlatego instytucje europejskie powinny szybko uzgodnić wydłużenie okresu obowiązywania obecnej WPR o co najmniej dwa lata.

1.4. WPR powinna silniej wspierać rozpoczynanie działalności przez młodych i nowych rolników i rolniczki – nie tylko poprzez specjalne narzędzia, ale także dzięki prawdziwej stabilności polityki. Rolnicy potrzebują więcej stabilności, aby móc dokonywać inwestycji na dziesięciolecia i stawiać czoła wyzwaniu wymiany pokoleń.

1.5. Przyszła WPR powinna uwzględniać, z jednej strony, różnorodność modeli rolnictwa i regionalną specyfikę, a z drugiej, różnorodność swych celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Krajowa produkcja żywności i krajowe rolnictwo są ważne dla każdego narodu na świecie i stanowią element kultury. Europejska polityka żywnościowa powinna opierać się na zdrowej i wysokiej jakości żywności oraz tworzyć synergie ze wspólną polityką rolną. Jedną z głównych zasad WPR powinno być utrzymanie żywotnego i zrównoważonego rolnictwa we wszystkich regionach UE.

1.6. Uproszczenie powinno być pierwszym podstawowym priorytetem przyszłej reformy WPR. Wdrażanie WPR powinno przebiegać płynniej i trzeba opracować bardziej racjonalne systemy kontroli i sankcji. Niezwykle ważne jest zapewnienie terminowości płatności dla rolników.

1.7. Jako że WPR jest jedyną polityką obejmującą bezpośrednie interwencje na poziomie unijnym, a osłabienie preferencji wspólnotowej spowoduje spadek cen producentów, przyszła WPR musi być w stanie reagować na wszystkie stojące przed nią wyzwania, w tym zawirowania na rynku. Konieczne jest zatem nowe ukierunkowanie polityki tak, aby stawić czoła wszystkim tym nowym wyzwaniom oraz zapewnić odpowiednie narzędzia na poziomie europejskim.

1.8. W 2017 r. Komisja Europejska będzie kontynuować prace i prowadzić szerokie konsultacje w sprawie uproszczenia i modernizacji WPR. Ważne jest, by europejskie społeczeństwo obywatelskie odgrywało aktywną rolę w tym procesie. EKES powinien powołać grupę analityczną w celu śledzenia tego procesu i wnoszenia w niego wkładu.

2. Wprowadzenie

2.1. Rolnictwo ma kluczowe znaczenie dla stawienia czoła przyszłym wyzwaniom strategicznym, gospodarczym, środowiskowym i społecznym. WPR była i jest udanym przedsięwzięciem UE, przede wszystkim z uwagi na to, że europejscy konsumenci od dziesięcioleci mogą korzystać z bezpieczniejszej żywności po malejących cenach. Jednakże na niektórych obszarach pojawiły się problemy związane z różnorodnością biologiczną, środowiskiem i krajobrazami, które trzeba rozwiązać. Produkcja wysokiej jakości żywności w ramach zrównoważonego rolnictwa to zagadnienie bardzo ważne dla obywateli i konsumentów. Aby można było spełnić te oczekiwania, potrzebna jest wspólna polityka rolna gwarantująca zdrową i bezpieczną żywność, wysoką jakość po uczciwych cenach, ochronę środowiska, ochronę krajobrazową i dynamiczną gospodarkę na obszarach wiejskich.

2.2. Kiedy rolnicy produkują żywność w naszym rynkowo zorientowanym społeczeństwie, a tym samym zapewniają bezpieczeństwo żywnościowe, wywierają także wpływ na dostępność i jakość wody oraz jakość powietrza i gleby, czy też całe środowisko naturalne, a także zapewniają miejsca pracy na obszarach wiejskich i utrzymują wiejskie krajobrazy. Wiele tych efektów ubocznych należy postrzegać jako dobra publiczne.

2.3. Rolnictwo i leśnictwo są ściśle ze sobą powiązane jako sposoby użytkowania gruntów obejmujące dużą część terytorium. Dlatego też leśnictwo często ma udział w dostarczaniu dóbr publicznych.

2.4. Czynniki wpływające na wspólną politykę rolną po 2020 r. to przede wszystkim wyzwania, przed jakimi stoi rolnictwo, ale także fakt, że jest to problematyka europejska, wiążąca się z określonym procesem reform i dostępnością określonych środków budżetowych, a przede wszystkim jasną wizją na następne dekady.

2.5. Wspólna polityka rolna zawsze była jedną z głównych strategii politycznych UE. WPR jest zasadniczo przedmiotem zainteresowania europejskiego społeczeństwa obywatelskiego. Dlatego ważne jest, by EKES aktywnie zaangażował się w przygotowywanie kolejnej reformy WPR, odnoszącej się do okresu po 2020 r.

3. Rolnictwo stoi przed istotnymi wyzwaniami

Wyzwanie związane z bezpieczeństwem żywnościowym

3.1. Biorąc pod uwagę przewidywane światowe trendy demograficzne, w 2050 r. do wyżywienia będzie około 9 mld osób. Wraz z poprawą poziomu życia w szeregu regionów świata obserwujemy wzrost zapotrzebowania na żywność i przestawianie się na sposób żywienia obejmujący więcej produktów pochodzenia zwierzęcego. W rezultacie zapotrzebowanie na żywność będzie w 2050 r. dwa razy większe niż obecnie. UE musi przyjąć swą odpowiedzialność za światowe bezpieczeństwo żywnościowe, jednak eksport europejskich produktów rolnych nie rozwiąże problemu głodu na świecie. Warto zauważyć, że bezpieczeństwo żywnościowe powinno opierać się na zrównoważonych lokalnych systemach żywnościowych. Każdy naród musi ponosić odpowiedzialność za swe własne bezpieczeństwo żywnościowe, co zaleca także FAO. EKES uznaje za niezbędne, by UE koncentrowała się także na transferze wiedzy i wymianie doświadczeń na temat tego, jak w innych częściach świata można lokalnie i w sposób zrównoważony produkować większą ilość lepszej żywności.

3.2. Jednocześnie przewiduje się, że zapotrzebowanie na żywność w Europie pozostanie na tym samym poziomie, ale będzie zróżnicowane z punktu widzenia jakości, cech zdrowotnych, etyki, pochodzenia itd.

Wyzwania środowiskowe

3.3. We wszystkich regionach rolnictwo i środowisko są na wiele różnych sposobów ściśle ze sobą powiązane. Rolnictwo i leśnictwo są niezbędne dla ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, dobrej jakości wody i gleby oraz ograniczania zanieczyszczenia środowiska.

Wyzwania energetyczne

3.4. W ramach polityki klimatyczno-energetycznej UE ustanowiono cel dotyczący dalszego zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w zużywanej energii do przynajmniej 27 % do 2030 r. Udział ten ma wzrosnąć w przyszłości. Rolnictwo i leśnictwo mogą zapewnić biomasę potrzebną, by osiągnąć ten cel w kontekście gospodarki opartej na zielonym wzroście. Same muszą też zwiększyć swą efektywność energetyczną.

Zmiana klimatu: łagodzenie zmiany klimatu i przystosowywanie się do niej

3.5. Dnia 20 lipca 2016 r. Komisja przedstawiła pakiet wniosków ustawodawczych określających szczegółowe zasady dotyczące ram polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 r. Będzie to stanowić odpowiedź UE dotyczącą łagodzenia zmiany klimatu, zgodnie z ustaleniami z COP 21 z grudnia 2015 r. Rolnictwo i leśnictwo są częścią rozwiązania, gdyż pozwalają ograniczyć emisje i magazynować dwutlenek węgla w glebie lub drewnie. Aby stawić czoła wyzwaniu dotyczącemu bezpieczeństwa żywnościowego i łagodzić zmianę klimatu, niezbędne będą zielony wzrost, agroekologiczne podejście oraz zrównoważona intensyfikacja w ramach wydajnej produkcji rolnej. Ponadto przystosowanie się do zmiany klimatu będzie miało kluczowe znaczenie dla przyszłości rolnictwa.

Harmonijny rozwój obszarów wiejskich

3.6. Rolnictwo i leśnictwo oraz wszystkie związane z nimi formy biogospodarki są niezwykle ważne dla utrzymania dynamiki obszarów wiejskich i wzmocnienia harmonijnego rozwoju tych obszarów. Są one istotne z punktu widzenia zatrudnienia, kultury, spójności terytorialnej i turystyki na obszarach wiejskich w całej UE. Wyludnianie się terenów i starzenie się społeczeństwa to nadal dominujące tendencje demograficzne na wielu obszarach oddalonych, w regionach górskich czy na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Polityki publiczne, a zwłaszcza WPR, powinny przewidywać działania mające na celu utrzymanie rolnictwa i wspieranie producentów w całej UE, w tym w regionach o szczególnych problemach. Płatności dla gospodarstw rolnych na obszarach wiejskich o naturalnych utrudnieniach są niezbędne dla rozwoju obszarów wiejskich. Przy braku takich płatności działalność rolnicza na tych obszarach nie byłaby rentowna.

3.7. Synergie między dwoma filarami WPR są ważne i należy je wzmocnić. Najnowsza reforma wzmocniła powiązania i spójność między wszystkimi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi i należy podtrzymać tę tendencję.

3.8. EKES popiera szersze i obowiązkowe stosowanie metody CLLD (rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność) w ramach wszystkich europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych z myślą o harmonijnym rozwoju obszarów wiejskich. Korzystanie z lokalnych grup działania (LGD) jako partnerstw lokalnych, z udziałem rolników, w celu wyszukiwania i finansowania lokalnych projektów pozytywnie wpływa na jakość życia ludności. Pomogłoby to skutecznie zapobiegać wyludnianiu się wiejskich obszarów UE i starzeniu się ludności je zamieszkującej.

3.9. Wymiana pokoleń jest kluczowa dla utrzymania działalności rolniczej, zatem należy poprzez wszystkie dostępne narzędzia wspierać podejmowanie działalności przez młodych i nowych rolników i rolniczki. Płatności powiązane z produkcją także są niezbędne w tych sektorach lub regionach, w których określone rodzaje działalności rolniczej lub określone sektory rolnictwa są szczególnie ważne z powodów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych. WPR powinna też być wyraźnie nastawiona na wspieranie produkcji i rolników aktywnych zawodowo.

Zmienność cen i dochodów

3.10. Rolnictwo jest szczególnym rodzajem działalności gospodarczej, który nie podlega normalnym prawom ekonomicznym. W gospodarce rynkowej zmiany cen i dochodów wynikają ze zmian podaży i popytu. Jednak żywność ze swej natury należy do artykułów pierwszej potrzeby, a co za tym idzie ceny żywności nie są elastyczne. Ani też podaż żywności nie jest w stanie szybko reagować na zmiany cen. W związku z tym w razie nieoczekiwanych zmian w wielkości produkcji często niezbędny jest dłuższy okres czasu i duże zmiany cen, aby przewrócić równowagę na rynku. Z tych powodów rynki rolne uważane są za charakteryzujące się dużą zmiennością. Można by również przetestować inne innowacyjne mechanizmy rynkowe.

Oczekiwania konsumentów

3.11. Konsumenty oczekują bezpiecznej, zrównoważonej i pożywej żywności wysokiej jakości. Chcą także przystępnych cen żywności, zwłaszcza po kryzysie gospodarczym. Wielu konsumentów docenia identyfikowalność żywności oraz żywność produkowaną lokalnie. Specjalne badanie Eurobarometru 410 pokazuje, że znaczna większość ankietowanych we wszystkich państwach członkowskich uważa za niezbędne informacje o pochodzeniu mięsa. Stawienie czoła temu wyzwaniu jest obowiązkiem wszystkich zainteresowanych stron w łańcuchu żywnościowych.

Zrównoważony rozwój

3.12. Przyszła WPR, podobnie jak inne strategie polityczne UE, powinna być zgodna z celami zrównoważonego rozwoju. WPR jest istotna w kontekście wielu tych celów, ale najbardziej istotna dla celu 2 „Eliminacja głodu, zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i lepszego wyżywienia oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa”.

Niepewność w handlu międzynarodowym

3.13. Rola handlu międzynarodowego bez wątpienia wzrośnie w przyszłości. Niemniej niedawny rosyjski zakaz przywozu produktów spożywczych pochodzących z Unii Europejskiej doprowadził do istotnej niepewności w handlu międzynarodowym. Rosyjskie embargo postawiło unijne rynki rolne pod ogromną presją, szczególnie w niektórych państwach członkowskich. Stawienie czoła wyzwaniom związanym z niepewnością w handlu międzynarodowym będzie miało kluczowe znaczenie dla przyszłości rolnictwa.

Zmiany układu sił przetargowych w łańcuchach dostaw żywności

3.14. W ostatnich latach nastąpiła zmiana układu sił przetargowych w łańcuchu dostaw żywności, głównie na korzyść sektora detalicznego oraz kilku firm transnarodowych, ze szkodą dla dostawców, zwłaszcza rolników. Przyszła WPR powinna zwiększyć siłę przetargową rolników.

4. W UE rolnictwo jest sprawą europejską

4.1. Rolnictwo ma kluczowe znaczenie dla UE. Cele wspólnej polityki rolnej zostały określone w pierwotnym traktacie rzymskim w 1957 r. Nadal są ważne. Doszły do tego nowe wyzwania – takie jak kwestie ochrony środowiska, rozwoju obszarów wiejskich, a także jakości i zdrowia, oraz problematyka głodu na świecie – a mimo tego traktaty wciąż nie zostały dostosowane, by je uwzględnić.

4.2. WPR jest podstawową europejską i zintegrowaną polityką, która jest coraz bardziej powiązana z innymi strategiami politycznymi dotyczącymi np. zatrudnienia, środowiska, klimatu, konkurencji, budżetu, handlu i badań naukowych o określonej europejskiej wartości dodanej.

4.3. WPR jest warunkiem koniecznym urzeczywistnienia jednolitego rynku w sektorze spożywczym w UE. Europejski przemysł spożywczy jest największym sektorem przemysłowym w UE i zapewnia ponad 5 mln miejsc pracy.

Przygotowania do następnej reformy WPR

4.4. Złożoność i pomocniczość to kluczowe słowa, jeśli chodzi o dostosowywanie się do potrzeb wszystkich sektorów i obszarów. Cechy te jeszcze wzmocniła ostatnia reforma. Przygotowywanie i negocjowanie wspólnych zasad na podstawie traktatu lizbońskiego oraz przy udziale 28 państw członkowskich i Parlamentu Europejskiego było szczególnie skomplikowanym zadaniem.

4.5. Nie przeprowadzono jeszcze oceny obecnie obowiązujących środków z zakresu WPR. Ocena pierwszego roku wdrażania obowiązku zazieleniania jeszcze trwa, podobnie jak ocena dotycząca obszarów proekologicznych. Ważne jest zatem, aby nie rozpocząć zbyt szybko kolejnej reformy WPR bez jasnej i dokładnej oceny obecnej WPR, umożliwiającej zbadanie, w jakim stopniu środki polityczne pozwoliły osiągnąć wytyczone cele. Niezbędna jest zatem odpowiednia ocena, zwłaszcza tych środków, w przypadku których potrzeba więcej czasu, by zobaczyć rezultaty (chodzi np. o wymogi dotyczące zazieleniania).

4.6. Ostatnia reforma została zapoczątkowana w 2010 r., a jej wdrożenie rozpoczęto w 2015 r., zatem przeprowadzenie reformy zajęło pięć lat. W obecnej kadencji Komisji i Parlamentu Europejskiego nie będzie dość czasu na zakończenie kolejnej reformy WPR, która mogłaby być wdrażana od 2021 r. Potrzeby jest okres przejściowy, aby obecna WPR mogła obowiązywać przez wystarczający czas po 2020 r.

Pomocniczość i europejska wartość dodana

4.7. WPR od 1962 r. opiera się na trzech podstawowych zasadach: jedności rynku, preferowaniu produktów wspólnotowych i solidarności finansowej. Jednolity rynek jest dziś faktem, ale preferencję dla rolnictwa wspólnotowego i solidarności finansową trzeba potwierdzić na poziomie politycznym.

4.8. W kontekście globalizacji USA wykorzystuje wsparcie finansowe, by promować swe rolnictwo za pośrednictwem konsumentów dzięki programowi bonów żywnościowych i „Buy American Act” (ustawie „Kupuj amerykańskie”). Unia Europejska powinna wdrożyć środki wzajemne i mogłaby podkreślić strategiczne znaczenie preferencji dla produktów europejskich, przyjmując ustawę „Kupuj europejskie”.

5. Uwagi ogólne

Brexit

5.1. Wyjście Zjednoczonego Królestwa z UE będzie miało ogromny wpływ na UE, a zwłaszcza jednolity rynek i handel międzynarodowy, a zatem także na przyszłość WPR. Podczas negocjacji w sprawie Brexitu, jeśli Zjednoczone Królestwo miałyby opuścić unię celną UE, należy wykorzystać obecne przepływy handlowe jako kluczowe kryterium przy podziale kontyngentu UE 28 w ramach WTO między Zjednoczone Królestwo a nową UE.

Konkurencyjność, wydajność i zrównoważoność

5.2. Od czasu reformy z 1992 r., wraz z wprowadzeniem płatności bezpośrednich, konkurencyjność stała się najważniejszym priorytetem WPR. Jednak aby zwiększać konkurencyjność, wydajność i zrównoważoność, potrzebne są nowe zachęty koncentrujące się na promowaniu innowacji (rozwoju, upowszechniania i wykorzystywania nowych technologii).

5.3. Sektor rolny potrzebuje dużych inwestycji, które można osiągnąć, jeśli oczekiwane dochody są wystarczające, a ryzyko gospodarcze do przyjęcia. W obecnej sytuacji wspieranie dochodów gospodarstw rolnych poprzez płatności bezpośrednie jest niezbędne.

Zarządzanie ryzykiem i kryzysami w rolnictwie

5.4. Producenci unijni nie są już odizolowani od rynku światowego i panującej na nim większej zmienności cen. Ponadto z uwagi na nasiloną mobilność towarów i osób rolnictwo narażone jest na ekstremalne zjawiska przyrodnicze oraz więcej problemów związanych ze zdrowiem (pandemie), co może oznaczać znaczne straty w produkcji. WPR powinna zapewnić specjalne narzędzia umożliwiające sektorowi rolnemu ograniczenie tych zagrożeń i radzenie sobie z nimi.

5.5. W obecnej WPR dostępne są pewne narzędzia zarządzania ryzykiem. Ceny interwencyjne, prywatne przechowywanie, propagowanie rynków terminowych oraz narzędzia dostępne w ramach jednolitej wspólnej organizacji rynku należy utrzymać, względnie dalej rozwijać.

5.6. Wyrażna jest jednak potrzeba opracowania nowych narzędzi:

- Trzeba dalej rozwijać **mechanizmy monitorowania rynków**. Komisja Europejska powinna określić różne poziomy kryzysów, aby móc skuteczniej im zapobiegać. Większa przejrzystość rynku w odniesieniu do wielkości produkcji i cen ma kluczowe znaczenie dla należytego funkcjonowania łańcucha dostaw.
- Należy dalej eksperymentować z systemami wzajemnego pokrywania ryzyka czy z **systemami ubezpieczeń** (upraw, obrotów lub dochodów), aby zbadać, czy zakłady ubezpieczeń lub inne organy są w stanie zapewnić skuteczne rozwiązania. Komitet odnotowuje, że w ostatniej amerykańskiej ustawie rolnej wprowadzono możliwość korzystania z systemów ubezpieczeniowych, ale żaden z naszych partnerów handlowych nie korzysta z kategorii zielonej, by notyfikować takie narzędzia ubezpieczeniowe WTO. Jakikolwiek kroki w tym kierunku nie powinny w żadnym razie prowadzić do wzrostu zakłóceń konkurencji między producentami. Konieczne jest również ustalenie kosztu tego mechanizmu.

Środowiskowy wymiar WPR

5.7. Kwestie dotyczące środowiska są jednoznacznie priorytetem w rolnictwie. W związku z tym podczas ostatniej reformy wprowadzono zazielenianie. Decydenci często podkreślają tę ważną zmianę w WPR. Środowiskowy wymiar WPR jest zarówno globalny, jak i złożony, gdyż rolnictwo wpływa na glebę, wodę, różnorodność biologiczną, leśnictwo i emisje CO₂. Bardziej skuteczna polityka powinna być bardziej zrozumiała, wykonalna i prostsza dla rolników.

5.8. Potrzebne są płatności wynagradzające rolników za zapewnianie dóbr publicznych (a zwłaszcza usług ekosystemowych).

Wspólna polityka żywnościowa

5.9. Szczególnie niderlandzka prezydencja UE promowała ideę wspólnej polityki żywnościowej. Nowa WPR dowodzi uznania przez UE tego, że rolnictwo europejskie musi osiągnąć wyższy poziom zrównoważonej produkcji wysokiej jakości bezpiecznej żywności. WPR wspiera dystrybucję owoców i mleka w szkołach w celu promowanie dobrych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Promuje również produkcję ekologiczną poprzez umożliwienie świadomego wyboru dzięki jasnym zasadom etykietowania oraz specjalnym systemom wsparcia w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich.

5.10. Obecnie promowanie zdrowia publicznego, zdrowego odżywiania się i zdrowego stylu życia należy do kompetencji krajowych. UE musi jednak zapewnić wszystkim obywatelom Europy dostęp do zdrowej żywności o wysokiej jakości za pomocą zrównoważonych systemów żywnościowych. Mając na uwadze, że europejskie działania uzupełniają i koordynują działania krajowe, trzeba stworzyć więcej synergii między WPR a przyszłą europejską polityką żywnościową.

5.11. Biorąc pod uwagę oczekiwania obywateli i popyt wśród konsumentów, należy podjąć szczególne działania, aby opracować lokalne systemy żywnościowe, a więc krótkie łańcuchy dostaw, zwłaszcza w dziedzinie żywienia zbiorowego.

Polityka przeciwdziałania zmianie klimatu a WPR

5.12. Od 1990 r. ślad środowiskowy rolnictwa się zmniejszył. Niemniej nadal istnieje potrzeba ograniczenia do 2030 r. emisji z rolnictwa. Trzeba to zrobić zgodnie z europejskim modelem rolnictwa oraz stosując racjonalną pod względem kosztów strategię redukcji emisji. Istnieje możliwość zwiększenia zawartości węgla organicznego w glebie oraz zastąpienia energii ze źródeł kopalnych i produktów petrochemicznych produktami rolnymi i leśnymi.

5.13. Należy dostrzec wielorakie cele sektora rolnego i sektora użytkowania gruntów (z ich mniejszym potencjałem łagodzenia skutków emisji) oraz konieczność zapewnienia spójności między unijnymi celami w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego i celami z zakresu zmiany klimatu ⁽¹⁾.

Badania naukowe, innowacje i systemy doradztwa

5.14. Na poziomie gospodarstw, w stacjach doświadczalnych i w laboratoriach stale odkrywane są ważne innowacje. Trzeba nasilić działania z zakresu badań i rozwoju, aby pokierować przemianami w rolnictwie w kierunku bardziej zrównoważonych systemów. Kluczowe znaczenie ma także zaznajamianie innych zainteresowanych stron z tymi innowacjami. Należy promować usługi upowszechniania wiedzy, współpracę między zainteresowanymi stronami oraz inne środki rozpropagowywania innowacji i dzielenia się najlepszymi praktykami.

5.15. W następnym okresie programowania należy wzmocnić unijny program badawczy w dziedzinie rolnictwa, aby uwzględnić wyzwania związane z żywnością i geostrategiczne znaczenie żywności w XXI wieku. Gospodarka cyfrowa mogłaby oznaczać kolejną rewolucję w rolnictwie po zielonej rewolucji z XX wieku.

Funkcjonowanie łańcucha dostaw

5.16. Istnieją wyraźne dowody nieprawidłowego działania łańcucha dostaw w prawie każdym państwie członkowskim ze względu na wysoką koncentrację na dalszych etapach łańcucha. Wartość dodana nie rozkłada się sprawiedliwie między podmiotami łańcucha dostaw żywności.

5.17. UE ma kompetencje w dziedzinie konkurencji i jednolitego rynku, zatem problem ten należałoby rozwiązać na poziomie unijnym. Komisja Europejska powinna zaproponować europejskie ramy prawne dotyczące nawiązywania stosunków umownych w łańcuchu dostaw i prawnych możliwości organizacji działań zbiorowych przez rolników. Organizacje producentów są faktycznie ważnymi podmiotami w łańcuchu dostaw żywności i przyczyniają się do wzmocnienia pozycji producentów. Przyszła WPR powinna zwiększyć siłę przetargową organizacji producentów. Należy również uwzględnić wyniki prac grupy zadaniowej ds. rynków rolnych (AMTF).

5.18. WPR musi być dostosowana do rzeczywistości i szybkości następowania zmian w gospodarce. Odnośnie do WPR, należy dopracować artykuły 219–222 rozporządzenia (UE) nr 1308/2013 tak, aby były one praktyczne i wykonalne dla Komisji i producenta.

⁽¹⁾ Punkt 2.14 konkluzji Rady Europejskiej, 23–24 października 2014 r.

Handel międzynarodowy

5.19. Handel światowy i otwarte rynki wzmacniają konkurencyjność i mogą obniżyć ceny żywności. Niemniej sprawiedliwy handel ma dla UE ogromne znaczenie, aby móc konkurować, stosując takie same metody produkcji i przepisy, jakie obowiązują w państwach trzecich. Bariery pozataryfowe mogą zagrozić międzynarodowemu rozwojowi. W licznych i różnorodnych rozwiązaniach mających pozwolić osiągnąć globalne bezpieczeństwo żywnościowe, handel ma do odegrania swoją rolę, jeśli chodzi o zwiększanie eksportu produktów rolnych.

5.20. Tym niemniej WPR i polityka handlowa powinny umożliwić europejskim producentom równe szanse w konkurowaniu z produktami importowanymi. UE powinna zatem wymagać, by produkty przywożone do UE spełniały te same standardy co produkty unijne.

Budżet europejski

5.21. Do tej pory WPR była finansowana na poziomie europejskim. Na WPR przeznaczona jest duża część budżetu UE (38 % w 2015 r.), ale stanowi to jedynie 0,4 % europejskich wydatków publicznych. Budżet WPR jest niższy niż analogiczny budżet USA czy Chin. Ponadto przez wiele lat pozostawał na tym samym poziomie lub malał pomimo rozszerzenia UE. WPR musi stawić czoła wielu istotnym wyzwaniom, które pojawiają się w przyszłości. Konieczne jest zatem zwiększenie budżetu na politykę rolną na poziomie europejskim.

5.22. Niektóre aspekty budżetu europejskiego, takie jak jednoroczność, stanowią duże przeszkodę w kształtowaniu WPR. Przeszkody te są ograniczeniem dla funduszy wspólnego inwestowania czy środków kryzysowych. Ponadto podział środków budżetowych jest źródłem napięć politycznych i może powodować nieefektywność.

Uproszczenie

5.23. Uproszczenie było priorytetem w odniesieniu do WPR od wielu lat, a zwłaszcza w pierwszych latach wdrażania reformy WPR z 2013 r. Niemniej uproszczenie powinno też być pierwszym podstawowym priorytetem przyszłej reformy WPR. W szczególności trzeba ulepszyć odpowiednie systemy kontroli i proporcjonalnych sankcji. Obecnie płatności na środki z zakresu zazieleniania i wzajemnej zgodności bywają obniżane w sposób nieuzasadniony i nieproporcjonalny. Niezwykle ważne jest zapewnienie terminowej wypłaty wsparcia bezpośredniego dla rolników.

Struktura WPR

5.24. W ostatnich dziesięcioleciach struktura WPR opierała się na dwóch filarach. Filar I jest finansowany w całości przez UE, a filar II jest współfinansowany i dostosowywany do potrzeb każdego państwa za pomocą programów wieloletnich. Zróznicowanie państw członkowskich i regionów oraz ich różne potrzeby sprawiają, że konieczne jest utrzymanie dwufilarowej struktury w przyszłej WPR.

Przygotowania do WPR po 2020 r.

5.25. W programie prac na 2017 r. opublikowanym 25 października 2016 r. Komisja stwierdza, że będzie prowadzić prace i szerokie konsultacje w sprawie uproszczenia i modernizacji WPR w celu maksymalizacji jej wkładu w realizację dziesięciu priorytetów Komisji oraz celów zrównoważonego rozwoju. Ważne jest, by europejskie społeczeństwo obywatelskie było aktywnie zaangażowane w ten proces.

Bruksela, dnia 15 grudnia 2016 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Georges DASSIS